

Complicaties van esthetische behandelingen

A.J. Onderdijk, M.A. Hamer, P.J. Velthuis

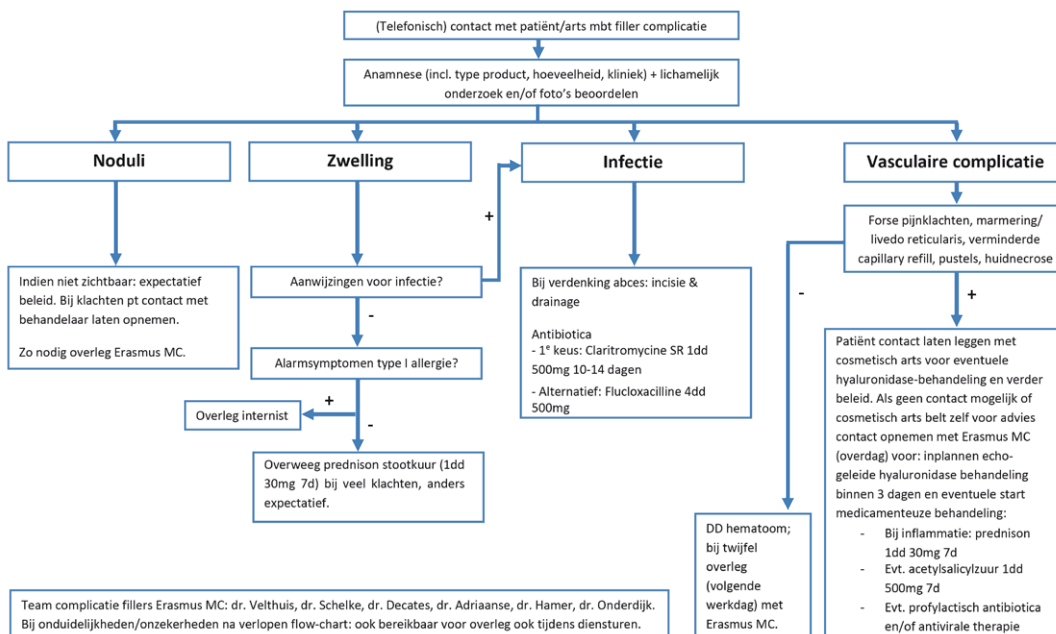
Een zoektocht op Pubmed laat zien dat complicaties van esthetische behandelingen veel worden beschreven (16000+ artikelen); dit betreft complicaties van o.a. lasers, botuline toxine, fillers en peelings (in volgorde van aantal publicaties). In het Erasmus MC zien we op het complicatiespreekuur met name complicaties van behandelingen met fillers. Dit kunnen (late) complicaties zijn van permanente fillers, maar tegenwoordig zien we ook relatief gezien steeds meer complicaties van tijdelijke (hyaluronzuur) fillers.

Fillers worden gebruikt bij cosmetische behandelingen voor het herstellen van volumeverlies, contourverbetering en behandeling van rimpels en plooiën. Op het cosmetisch spreekuur in het Erasmus MC zijn er ook verschillende medische indicaties waarbij fillers ingezet worden. Gedacht kan worden aan verminderen van asymmetrie bij patiënten met een schisis, verminderen van asymmetrie bij frontonasaale dysplasie en behandeling van de mondhoeken met fillers bij patiënten met recidiverende perlèche (de behandeling van deze indicaties valt onder niet-vergoede zorg).

In het algemeen genomen komen complicaties van hyaluronzuur fillers weinig voor (<1%). Op ons spreekuur betreft het in ongeveer 50% van de patiënten een complicatie ten gevolge

van een permanente filler en in ongeveer 40% een hyaluronzuur filler (10% overig). Een van de oorzaken van de toename van het aantal hyaluronzuur complicaties is dat er steeds meer behandelingen met fillers worden uitgevoerd en daarmee dus ook het totaal aantal complicaties toeneemt. Permanente fillers zijn in Nederland sinds 2015 verboden, maar klachten treden soms tientallen jaren later pas op. Bovendien zien we ook veel patiënten die in het buitenland behandeld zijn met grote hoeveelheden (permanente) fillers. Inmiddels hebben wij met 5 artsen gemiddeld 5 dagdelen spreekuur per week, waarop wij ongeveer 300 nieuwe patiënten zien per jaar.

Een grove schatting van het aantal behandelingen met injectables (botuline toxine en fillers) wijst uit dat in 2019 ruim

Figuur 1. Flowdiagram beoordeling en behandeling (acute) complicatie filler patiënt.

Afdeling Dermatologie, Erasmus MC, Rotterdam

400.000 behandelingen hebben plaatsgevonden. De gemiddelde leeftijd was 43 jaar en de man/vrouw verhouding was 1:8. Het aantal behandelingen neemt jaarlijks toe, maar vergeleken met andere landen zoals Amerika zijn deze aantallen nog bescheiden. [1]

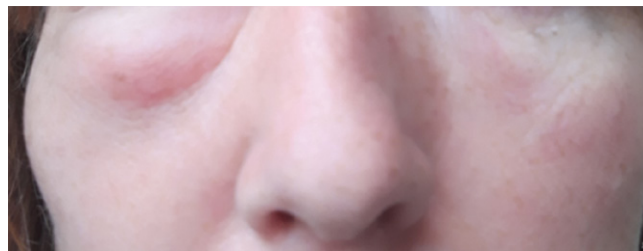
Op ons complicatiespreekuur zien we een toename van patiënten die verwezen worden door andere specialisten. Gezien de verscheidenheid aan fillerbehandelingen is er ook een breed palet aan klinische verschijningsvormen van complicaties. Soms worden patiënten pas na jaren verwezen, omdat niet altijd duidelijk is dat het gaat om een fillercomplicatie. Redenen hiervoor kunnen zijn dat patiënten zich schamen voor de eerdere behandelingen en dit niet uit zichzelf aangeven tijdens een anamnese of dat patiënten zich dit daadwerkelijk niet herinneren of nooit goed voorgelicht zijn (en bijvoorbeeld denken 'vitamine' injecties in de huid te hebben gekregen tijdens een schoonheidsbehandeling van het gezicht). Daarnaast komt het voor dat artsen geen link leggen met de behandeling die patiënten misschien al meer dan 20 jaar geleden hebben ondergaan.

De meest voorkomende complicaties van permanente fillers (zoals Bio-Alcamid en siliconenolie) als groep in het geheel zijn: 1) verplaatsing, 2) verharding en 3) verlies van biocompatibiliteit met als gevolg (recidiverende) ontstekingen/inflammatie 4) infectie. De behandelingsmogelijkheden zijn van vele factoren afhankelijk, maar bestaan uit antibiotica, immuunsuppressiva, infiltratie met NaCl/lidocaine en extirpatie, ILT (intralesionale lasertherapie) en excisie.

De complicaties die wij zien bij hyaluronzuurfillers zijn: 1) noduli, 2) zwelling/inflammatoire reactie (zowel acuut als late-onset) 3) (malar) oedeem 4) cosmetische klachten 5) persisterende pijn en 6) vasculaire complicaties (en overig). De behandelingsmogelijkheden voor deze uiteenlopende complicaties bestaan uit: (echogeleid) oplossen van de filler met hyaluronidase en immuunsuppressiva.

Hyaluronzuurcomplicaties kunnen worden ingedeeld in: 1) injector gerelateerde complicaties (injectietechniek, bijvoorbeeld het verkeerde middel op de verkeerde plek of injectie bij of in een arterie). Maar zoals bij alle invasieve behandelingen kunnen ook injecties met fillers leiden tot complicaties ondanks een technisch juist uitgevoerde behandeling. 2) product-lichaam interacties: hoewel hyaluronzuurfillers een hoge biocompatibiliteit hebben, is er altijd een mate van inflammatie na injectie welke kan verschillen per persoon. Daarnaast kunnen omstandigheden waarbij het immuunsysteem betrokken is, zoals vaccinatie, een inflammatoire reactie op fillers veroorzaken, zoals gezien is bij verschillende patiënten na COVID-vaccinatie. [2]

Voor de eerste beoordeling en behandeling van meer 'acute' fillercomplicaties in de praktijk hebben wij onderstaand experience/expert based flowdiagram gemaakt. Op onze afdeling is het schema nu een jaar in gebruik en dient het als handige tool voor alle collega's. Het schema is iets aangepast,

Figuur 2. Patiënt met oedeem en daarnaast verharding van multipiele (eerder met filler) behandelde gebieden elders in het gelaat na COVID vaccinatie.

waardoor het ook als handvat kan worden gebruikt in andere ziekenhuizen, zodat patiënten met filler-gerelateerde klachten kunnen worden gerustgesteld, behandeld en/of doorverwezen wanneer nodig.

SAMENVATTING

Complicaties van esthetische behandelingen worden veel beschreven. In het Erasmus MC zien we op het complicatiespreekuur vooral complicaties van behandelingen met fillers (permanente fillers en (tijdelijke) hyaluronzuur fillers). Het gebruik van permanente fillers is sinds 2015 verboden in Nederland. Wel wordt dit type fillers in landen buiten Nederland nog gebruikt. Daarnaast kunnen klachten soms tientallen jaren later voor het eerst optreden. In het algemeen komen complicaties van hyaluronzuurfillers weinig voor (<1%). Het aantal behandelingen met tijdelijke (hyaluronzuur) fillers neemt jaarlijks toe en dit zien we ook terug in een toename van het aantal patiënten op ons complicatiespreekuur.

TREFWOORDEN

fillercomplicaties – permanent – hyaluronzuur – vasculair - inflammatie

KEYWORDS

filler complications – permanent - Hyaluronic acid – vascular - inflammation

LITERATUUR

- Decates T, Velthuis P, Zarringam D, et al. Upward trend in number of injectable treatments in the Netherlands 2016-2019, *J Cosmet Dermatol.* 2021; 20(9); 3049-3051.
- Alijotas-Reig J, Garcia-Gimenez V, Velthuis P, Niessen FB, Decates TS. Inflammatory immune-mediated adverse reactions induced by COVID-19 vaccines in previously injected patients with soft tissue fillers: A case series of 20 patients. *J Cosm Dermatol.* 2022 June 10. doi: 10.1111/jocd.15117

CORRESPONDENTIEADRES

Armanda Onderdijk

E-mail: a.onderdijk@erasmusmc.nl